

ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ (НАЦІОНАЛЬНИХ) СИМВОЛІВ У ФОРМУВАННІ В ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

УДК 94:[159.923.2+323.1+342.814]:659.3

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.328998>

Інна Ящук, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4028-3327>

Наталія Казакова, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1499-3448>

ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ (НАЦІОНАЛЬНИХ) СИМВОЛІВ У ФОРМУВАННІ В ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Стаття присвячена проблемі формування української національної та громадянської ідентичності. Категорійне поняття “національна ідентичність” розглянуто з позиції усвідомлення особою належності до української нації, а громадянська ідентичність – з позиції усвідомлення нею її політико-правового зв'язку з українським народом та громадянським суспільством.

Вирізняючи ціннісну основу державних (національних) символів – Державного Прапора, Державного Герба, Державного Гімну – та з'ясовано, що вони є частиною колективної пам'яті, що пов'язує наше минуле із сьогоденням, традиціями, цінностями держави і рідного краю; виражають споконвічне прагнення українського народу розбудувати соборну, незалежну, вільну державу. Кожний національний символ наповнений унікальним історичним і суспільним змістом, утверджує автентичність нації і її єдність з державою, закріплює територіальну цілісність держави, ідентифікує її і український народ на міжнародній арені, викликає почуття належності до української нації. Також вони символізують низку чеснот, притаманних українцям: патріотизм, національну гордість, національну гідність, громадянську солідарність, відповідальність, любов до Батьківщини, волю, свободу, жертвовність, працьовитість, віру в переможне майбутнє, готовність до захисту незалежності і територіальної цілісності держави.

Загалом, що державні (національні) символи закладають певну матрицю поведінки. Вони соціально зумовлені, символізують нескореність і єдність усього українського народу, тому і становлять ціннісну основу формування зростаючої особистості національної та громадянської ідентичності.

Ключові слова: національна та громадянська ідентичність; державні (національні) символи; Державний Прапор; Державний Герб; Державний Гімн; зростаюча особистість.

Літ. 11.

Inna Yashchuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Pedagogy Department,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4028-3327>

Nataliia Kazakova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Pedagogy Department,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1499-3448>

VALUE BASIS OF STATE SYMBOLS IN SHAPING NATIONAL AND CIVIC IDENTITY IN A GROWING PERSONALITY

In the article, the concept of national identity is considered from the perspective of a person's awareness of belonging to the Ukrainian nation, and civic identity is considered from the perspective of awareness of his or her political and legal connection with the Ukrainian people and civil society.

The value basis of state (national) symbols – the State Flag, the State Emblem, and the State Anthem – was outlined and clarified that they are part of the collective memory that connects our past with the present, traditions, and values of the state and native land; they embody the primordial aspiration of the Ukrainian people: unity, identity, will, and dignity. Each of them is filled with unique historical and social content, affirms the authenticity of the nation, symbolizes the national unity of the state with the people, consolidates the territorial integrity of the state and identifies it and the people on the international arena, evokes strong emotions, a sense of belonging to the Ukrainian nation; symbolizes a number of virtues inherent in Ukrainians: patriotism, love, will, freedom, loyalty, honesty, sacrifice, diligence; contributes to the formation in the younger generation of a sense of patriotism, national pride, national dignity, civic solidarity, responsibility, the desire to be an active citizen of their state, and the willingness to stand up for its defense.

ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ (НАЦІОНАЛЬНИХ) СИМВОЛІВ У ФОРМУВАННІ В ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

It is summarized that state (national) symbols establish a certain matrix of behavior. They are socially conditioned, symbolize the indomitability and unity of the entire Ukrainian people, therefore, they constitute a valuable basis for shaping national and civic identity in a growing personality.

Keywords: national and civic identity; state (national) symbols; State Flag; State Emblem; State Anthem; growing personality.

Постановка проблеми. Українське суспільство перебуває нині у складній соціально-політичній та культурно-освітній ситуації, пов'язаній з геополітичними викликами на міжнародній арені – глобальними цивілізаційними змінами, що створюють умови для фактичного зникнення міждержавних кордонів, та російсько-українською війною, від якої вже три роки поспіль потерпає весь український народ, бо вона загрожує суверенітету і незалежності нашої держави, її територіальній цілісності.

У таких умовах значущим вектором розвитку суспільства та держави залишається виховання громадянина демократичної правової держави, який усвідомлює свою належність до української нації, любить свою Батьківщину, розуміє та приймає систему її національних і соціальних цінностей і смислів, цінує культурно-історичну спадщину українського народу, знає свої права та дотримується Конституційних обов'язків, здатний до продуктивної діяльності задля економічного розвитку суспільства та політичної міцності держави. Тому високого ступеня актуальності набуває проблема утвердження у молодого покоління української національної та громадянської ідентичності. Її недооцінка може призвести до послаблення соціально-економічних, духовних і культурних засад розвитку суспільства та держави.

Пріоритетні орієнтири для розв'язання цієї проблеми сформульовані у Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 р. та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 рр. (2023): “формування та утвердження української національної та громадянської ідентичності у громадян та закордонних українців шляхом національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання, громадянської освіти на основі суспільно-державних (національних) цінностей України” [6], Законі України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” (2023): “формування активної громадянської позиції на основі поваги до прав людини, духовних цінностей українського народу, національної самобутності; формування та збереження української національної та громадянської ідентичності у громадян України, які усвідомлюють свою належність до української нації” [1].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема формування української національної та громадянської ідентичності не є новою у вітчизняній психолого-педагогічній науці.

Свого часу вона розглядалася у працях україн-

ських державотворців початку ХХ ст. М. Грушевського і М. Винниченка, корифеїв педагогічної науки Г. Ващенко, С. Русової, В. Сухомлинського, О. Вишневського, М. Стельмаховича. Її актуальність загострилася у 2014 р. після загарбницького вторгнення РФ у автономну республіку Крим і набула особливої ваги з початку повномасштабної війни в Україні в 2022 р.

У сучасній психолого-педагогічній літературі проблематика національної і громадянської ідентичності також є предметом дискурсу. Вітчизняними вченими вона розкривається крізь призму національної спорідненості (І. Бех), духовної безпеки української нації (К. Журба), громадянської та історичної освіти (О. Пометун, Н. Пашина), правової культури (Л. Косюк), календарно-обрядового фольклору (К. Валащук, В. Давидюк), сучасного героїчного епосу (Н. Нестайко, І. Сеньовська), організації позакласної виховної роботи в закладах загальної середньої освіти (О. Каліманова), всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл (Джура)” (Г. Коломосьць), реалізації програми “Нова українська школа у поступі до цінностей” (С. Бойко, Л. Павлова) [8] та ін.

Зважаючи на повноту і змістовність вищезазначених психолого-педагогічних досліджень з проблеми утвердження національної і громадянської ідентичності у підростаючого покоління, вважаємо за потрібне окреслити роль і місце державних (національних) символів у формуванні в зростаючій особистості цієї важливої інтегрованої якості, оскільки вони наповнені унікальним історичним і суспільним змістом, виражають єдність з народом, закріплюють територіальну цілісність держави, ідентифікують її на міжнародному рівні. Державні (національні) символи втілюють у собі суспільно-державні цінності українського народу, що карбувалися упродовж багатолітньої історії української нації, а саме: соборність, самобутність, волю, гідність; у них акумульовані слава, мужність, стійкість, героїзм українського народу.

Тому **мету статті** визначаємо у такий спосіб: розкрити ціннісну основу державних (національних) символів у формуванні в зростаючій особистості української національної та громадянської ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національна ідентичність є динамічним і структурованим поняттям, наповненим національним змістом. У Законі України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” поняття

ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ (НАЦІОНАЛЬНИХ) СИМВОЛІВ У ФОРМУВАННІ В ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

української національної ідентичності визначається як “стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об’єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам’яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями” [1]. Тобто поняття національної ідентичності визначає екзистенціальну основу нації як самостійної соціальної спільноти. Вона формується шляхом усвідомлення нацією і народом самобутності історичної долі, зафіксованої в історичній пам’яті, яка зберігає реальні події як столітньої давнини, так і новітньої історії.

Про сформованість національної ідентичності можна стверджувати тоді, коли індивід усвідомлює, що він є членом нації та злагоджено співіснує з нею. І хоча він проводить кордони між “ми” та “ви”, “наші” та “інші”, він здатний приймати національні відмінності, що, своєю чергою, сприяє встановленню міжнародного взаєморозуміння. А вищий рівень національної ідентичності проявляється у сформованому почутті патріотизму як моральній якості, що виражається у готовності індивіда захищати інтереси Батьківщини. Батьківщина – це не лише територіально закріплене місце на Землі, а й елемент, який об’єднує людей спільними цінностями, історією та традиціями. сприяє усвідомленню єдності нації, розумінню унікальності і цінності її історичного розвитку, збереженню самобутності та культури. Відмінною рисою українського патріотизму є фокусування на теперішньому, що робить його основною сполучною ланкою між образами минулого та майбутнього країни. Бути патріотом означає любити Україну, жити і працювати у своїй країні для її подальшого буття і розквіту, цінувати її культуру, сумлінно виконувати обов’язок перед народом, поважати історичне минуле, гордитися за досягнення співгромадян, брати активну участь у відстоюванні честі та гідності української держави, її територіальної цілісності.

Громадянська ідентичність як “стійке усвідомлення громадянином України свого політико-правового зв’язку з Україною, українським народом та громадянським суспільством” [1] передбачає наявність знань про історію і культуру країни, її закони і норми поведінки у суспільстві, лояльне ставлення до держави, готовність відповідати за свої дії і вчинки, шанобливе ставлення до державних (національних) символів. Вона є основою зміцнення суверенітету країни та її благополуччя. Що вищий рівень сформованості громадянської ідентичності у громадян, то більший потенціал національної єдності в суспільстві, стабільнішою є держава, ширші перспективи її успішної модернізації.

Сформованість громадянської ідентичності проявляється в усвідомленні індивідом особистої гро-

мадянської відповідальності та меж дозволеності, доброчесному виконанні громадянських обов’язків, активній участі у суспільному та політичному житті країни і регіону, готовності до самопожертви в ім’я Батьківщини. Важливим також є формування позитивного ставлення до державних (національних) символів.

Державні (національні) символи – Прапор, Гімн, Герб – є важливим елементом формування національної та громадянської ідентичності країни і її громадян. Вони відображають її багату історію, традиції, національний дух та суспільний устрій; є тими стрижнями, що об’єднують людей у єдину національну спільноту. Кожен з них відіграє важливу роль у формуванні національної свідомості і самосвідомості громадян України, їх національної гідності і гордості.

Національні символи – це концептуальні репрезентації певної національної спільноти. Уміщуючи в собі знання, цінності, історію та національну пам’ять, що асоціюються з нацією, вони виражають її загальнонаціональний концепт. Оскільки національні символи пов’язані зі сферою сакрального, то вони завжди емоційно насичені, викликають позитивне ставлення, підсилюють прояв таких почуттів, як національна спорідненість, національна гордість, національна гідність, національний дух і повага.

На думку Г. Елджініуса, національні символи є тими головними образами, завдяки яким нації стають упізнаними [11, 187]. “Символи та церемонії віддзеркалюють прагнення націй, національність стає видимою через ці символічні заходи, і їх прийняття забезпечує відчутну міру визнання” [11, 188].

Розкриємо ціннісну основу Державного Прапора, Державного Герба і Державного Гімну у формуванні в зростаючій особистості української національної та громадянської ідентичності.

Державний Прапор України – прямокутне полотно, що складається з двох горизонтально розташованих смуг: нижньої – жовтого кольору, верхньої – синього [5] тісно пов’язаний з боротьбою українського народу за волю і незалежність. Яскравий і красивий за своїм дизайном він уміщує в собі історичну пам’ять про нелегкі шляхи утвердження української державності. Разом з ним відстоювали незалежність українські січові стрільці, армія Української Народної Республіки, армія Західноукраїнської Народної Республіки, Українська повстанська армія, українці-дисиденти, Герої Небесної Сотні, учасники антитерористичної операції та операції об’єднаних сил у Донецькій та Луганській областях. У ці дні під Державним Прапором України громадяни захищають кордони і територіальну цілісність держави, відстоюють її суверенність і незалежність. Військовослужбовці Збройних Сил України встановлюють його для маркування кордонів на уже відвойованих і контрольованих територіях

ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ (НАЦІОНАЛЬНИХ) СИМВОЛІВ У ФОРМУВАННІ В ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

України, а також використовують як емоційний знак у військових процесях.

Під Державним Прапором відбуваються політичні зустрічі і міжнародні переговори з керівниками інших держав. Він переможно майорить під час міжнародних спортивних змагань, культурних фестивалів, наукових конференцій, на яких українці демонструють свої досягнення і перемоги.

Державний Прапор України є символом нескореності і єдності нації, символом державного суверенітету – найвищого начала в державі.

Герб – це встановлене законом зображення, що слугує розпізнавальним знаком народу та його державного устрою. Він символізує певні ідеї та виражає суверенітет і незалежність держави. В Україні Державний Герб – це “тризуб як малий герб України, який є головним елементом великого герба України” [4].

Історія Державного Герба України багата і розмаїта. Цей гербовий знак був родовим знаком Володимира Великого. Про це було вказано у законі про герб УНР від 25 лютого 1918 р. “Гербом Української Народної Республіки приймається знак княжої держави Володимира Святого” [7]. Сама назва “тризуб”, вкорінилася й прижилася після того, як він став гербом Української Народної Республіки та функціонував як герб за Гетьманату Павла Скоропадського. У лютому 1992 р. він був затверджений гербом сучасної України [7].

Український тризуб унікальний за дизайном. У чотирьох воєдино і цілісно з’єднаних літерах українського алфавіту, відображене споконвічне прагнення українського народу до волі. Він є символом влади, духовності, нескореності та єдності, яскравим вираженням суверенітету держави.

Гімн займає особливе місце у символіці будь-якої держави. Він є тим особливим соціокультурним феноменом, що відображає основні поняття нації про її самоідентифікацію, унікальність, єдність та національну ідею.

Дуже влучно у цьому контексті сказав Д. Чередниченко: “Державний Гімн – це “музичний знак держави, історичний і стратегічний код народу та символ його єдності. Гімн Чубинського-Вербицького історичний, лаконічний і спонукає до розбудови незалежної держави. Він на світових обшарах набув слави українського національного Гімну” [9].

Державний Гімн України вперше опублікований у львівському журналі “Мета” № 4 за 1863 р., а з нотами – у 1865 р. Як державний гімн, почав використовуватись у 1917 р., а з січня 1992 р. став Державним Гімном незалежної держави [10].

Зворушлива і велична мелодія Державного Гімну України супроводжується простим текстом, глибоко змістовні слова якого зачіпають серце кожного українця, адже у них виражена надія на краще майбутнє, яке можливе за умови згуртованості

нації, прояву готовності кожного українця захистити незалежність держави: “душу, тіло ми положим за нашу свободу” [10]; у ньому акумульована слава, мужність, стійкість: “і покажем, що ми, браття, козацького роду” [10] та збереження народної віри у її суверенне майбутнє: “Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці, запануєм і ми, браття, у своїй сторонці” [10]. У Державному Гімні виразно відслідковується тема майбутнього: “Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля”, “Ще у нашій Україні доленька наспіє!” [10].

Текст гімну зорієнтований на емоційне ставлення до нього як виконавця, так і слухачів, адже він виконується урочисто, переконливо, експресивно. Його прослуховування завжди викликає неповторну гаму патріотичних почуттів: любов до Батьківщини, гордість за її героїчне минуле, національну гідність, упевненість у майбутньому. У ньому вербалізовані основні національні концепти, що характеризують державність країни: воля, віра, соборність, слава. Він сприяє глибшому та багатомірнішому розумінню нашої національної спадщини. Слова гімну близькі серцю кожного українця, який завжди ідентифікує себе із незалежною Україною.

Жодне державне свято, як-то День Конституції, День Незалежності, День Прапора, День Герба, День Героїв Небесної Сотні, День захисника / захисниці України не проходить без використання державної (національної) символіки. У ці святкові дні не лише зміцнюються соціальні зв’язки, а й утверджується національна і громадянська ідентичність. Громадяни зосереджуються на своєму минулому, досліджуючи ключові події, переосмислюючи внесок державотворців і пересічних українців у формування української державності. Відзначаючи національні свята, суспільство демонструє гордість за свою національну і державну спадщину, надихаючи майбутні покоління на продовження цієї цінної традиції.

Усі спортивні і культурні заходи районного, регіонального, всеукраїнського чи міжнародного рівнів також супроводжуються Державним Гімном та Державним Прапором. Коли українські спортсмени здобувають перемогу на Олімпійських Іграх чи міжнародних змаганнях і їх на честь під час нагородження золотими медалями звучить Державний гімн України, то те відчуття належності до української нації, яке виникає при цьому і в тих, хто на трибунах, і в тих, хто перед екраном телевізора, передати словами неможливо.

Звучання Державного Гімну під час проведення всеукраїнської хвилини мовчання в державних установах, закладах освіти, на головних площах міст і сіл, які нині вважаються місцями пам’яті і національної гордості, надає цьому заходу особливої значущості: нагадує українцям про почесний громадянський обов’язок кожного захищати її, про

ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ (НАЦІОНАЛЬНИХ) СИМВОЛІВ У ФОРМУВАННІ В ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

культурну спорідненість представників усіх етносів, що проживають в Україні; викликає почуття гордості за нинішніх захисників, поваги до пам'яті тих, хто загинув за територіальну цілісність держави на фронтах російсько-української війни; надає силу та спонукає до єднання і захисту держави від іноземних посягань.

І хоча його зміст вирізняється великою кількістю виразних засобів, Державний гімн не є художній твором – це програмний документ, що реалізує низку функцій:

– співвіднесення мелодії та тексту з образом країни – виразний поетичний текст Гімну, у якому відображено актуальні сподівання народу у сфері соціокультурної самоідентифікації, легко поєднується з урочистою мелодією, що добре запам'ятовується;

– об'єднавчу – сприяє згуртуванню народу, зміцненню громадянської солідарності і утвердженню національної ідентичності;

– аксіологічну – забезпечує формування у свідомості громадян уявлень про найвищу цінність нації – Батьківщину, що має сакральне значення для кожного українця;

– оптимістичну – виражає віру народу у незалежність і суверенність держави, впевненість у її майбутньому;

– знакову – презентує Українську державу чи подію загальнонаціональної важливості чи державного значення;

– ідеологічну – у ньому відбивається те, що нація думає про себе і хоче, щоб про неї так думали й інші.

Освітній простір закладів вищої освіти, окрім підготовки конкурентоспроможного фахівця, реалізує низку виховних завдань. Використання державних (національних) символів під час освітньо-виховного процесу сприяє не лише оволодінню здобувачами освіти знаннями про державу Україна, основні історичні віхи та етапи становлення української державності, а й забезпечує формування у них почуття гордості за приналежність до українського народу і шанобливе ставлення до його історії та культури, культурних й історичних пам'яток, розвиток колективної історичної пам'яті як сукупності уявлень та знань про історико-культурну спадщину України, прояв інтересу до соціокультурних процесів, що відбуваються у сучасному українському суспільстві, почуття єдності з усім українським народом, готовність брати активну участь у громадському та соціокультурному житті країни, усвідомленню себе носіями українського національного характеру з яскраво вираженою національною і громадянською ідентичністю.

Висновки. Державні (національні) символи – ціннісна основа формування української національної і громадянської ідентичності. Вони вирізняються: *культурною ідентичністю* – відображають унікаль-

ну історію, цінності та традиції країни і його народу, утверджують автентичність нації, сприяють збереженню історичної пам'яті, формуванню національно-культурної ідентичності серед громадян, ідентифікують державу і народ на міжнародній арені; *єдністю і національною гордістю* – викликають почуття гордості за державу і належність до неї; вони об'єднують людей як у мирний час, наприклад, під час відзначення державних чи національних свят, спортивних подій, так і в часи політичних криз; *історичним значенням* – пов'язані з історичними подіями і державотворцями, діячами науки і культури, які сприяли єднанню нації і її утвердженню на міжнародній арені; нагадують громадянам про спільну спадщину і спільні цілі щодо розвитку держави і нації; *міжнародним представництвом* – у таких міжнародних контекстах, як дипломатія, наука, культура, мистецтво, спорт представляють країну на світовій арені, доносячи світу її національну ідентичність і цінності; *освітньою та обізнаністю* – вивчення державних (національних) символів у закладах освіти сприяє формуванню у підростаючого покоління почуття патріотизму, національної гордості, громадянської солідарності, утверджує українську національну та громадянську ідентичність; *емоційним зв'язком* – викликають сильні емоції, належність до нації, що спонукає громадян до активної трудової діяльності задля розквіту нації і держави, а за потреби – готовність стати на її захист.

Висвітлена у статті ціннісна основа державних (національних) символів повною мірою не вичерпує проблему формування у зростаючій особистості української національної та громадянської ідентичності. Перспективним у цьому контексті вважаємо дослідження таких аспектів цієї проблеми: “місця пам'яті” і їхня роль у формуванні в учнівської і студентської молоді ціннісного ставлення до історії держави та краю; формування у зростаючій особистості української національної ідентичності у процесі здобуття громадянської освіти на уроках “Захист Вітчизни”; бойові відзнаки незалежної України як символ героїзму і мужності у боротьбі за українську державність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності”. (2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. (2022). URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/1104/konceptciya-nacionalno-patriotichnogo-vikhovannya.pdf>
3. Пометун О.І. Актуальні питання формування національної ідентичності учнів у процесі здобуття громадянської та історичної освіти. *Вісник НАІПН України*. 2023. № 5 (1). ISSN. Online 2707-305X. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5116>

ЦІННІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ (НАЦІОНАЛЬНИХ) СИМВОЛІВ У ФОРМУВАННІ В ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

4. Постанова Верховної Ради України “Про Державний Герб України”. 1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-12#Text>.

5. Постанова Верховної Ради України “Про Державний Прапор України”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-12#Text>.

6. Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року (2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%B F#n18>.

7. Українські державні герби: феномен тризуба. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29515084.html>.

8. Утвердження української національної та громадянської ідентичності : монографія. К. Журба, І. Бех, С. Бойко, В. Євтушок, С. Гаряча, Л. Канішевська, І. Кучинська, С. Кучинський, О. Лісовець, І. Нестайко, Л. Павлова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Сеньовська, С. Толочко, С. Федоренко, І. Шкільна, В. Ясько ; за заг. ред. К. Журба, О. Рейпольська. Київ : “Компрінт”. 2024. 232 с.

9. Чередниченко Д. До 20-річчя прийняття Закону України “Про Державний Гімн України”. URL: <https://tsdavo.gov.ua/novyny/do-20-richchya-priynyattya-zakonu-ukrayiny-pro-derzhavnyj-gimn-ukrayiny/>.

10. Ще не вмерла Україна. Національний Гімн (Славень) України. URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/24717.html>.

11. Elgenius G. Symbols of Nations and Nationalism: Celebrating Nationhood. Palgrave Macmillan UK. 2011. P. 187–188.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy “Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti” (2023). [Law of Ukraine “On the Basic Principles of State Policy in the Sphere of Promoting Ukrainian National and Civic Identity”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian].

2. Kontseptsiiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy (2022). [The Concept of National-patriotic Education in the Education System of Ukraine]. Available at: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/1104/konceptiya-nacionalno-patriotichnoho-vikhovannya.pdf> [in Ukrainian].

3. Pometun, O.I. (2023). Aktualni pytannia formuvannia natsionalnoi identychnosti uchniv u protsesi zdobuttia hromadianskoi ta istorychnoi osvity [Current Issues of Shaping

Students’ National Identity in the Process of Acquiring Civic and Historical Education]. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*. No. 5(1) ISSN. Online 2707-305X DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5116> [in Ukrainian].

4. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy “Pro Derzhavnyi herb Ukrainy” (1992). [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine “On the State Emblem of Ukraine”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-12#Text> [in Ukrainian].

5. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy “Pro Derzhavnyi prapor Ukrainy” [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine “On the State Flag of Ukraine”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-12#Text> [in Ukrainian].

6. Strategy has been developed in accordance with the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030 [Strategiia utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti na period do 2030 roku]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#n18> [in Ukrainian].

7. Ukrainski derzhavni herby: fenomen tryzuba [Ukrainian State Emblems: the Trident Phenomenon]. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29515084.html> [in Ukrainian].

8. Utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti: monohrafiia (2024). [Affirmation of Ukrainian National and Civic Identity: monograph]. K. Zhurba, I. Bekh, S. Boiko, V. Yevtushok, S. Hariacha, L. Kanishevska, I. Kuchynska, S. Kuchynskyi, O. Lisovets, I. Netaiko, L. Pavlova, V. Rahoziina, O. Reipolska, N. Senovska, S. Tolochko, S. Fedorenko, I. Shkilna, V. Yasko ; (Eds.). K. Zhurba, O. Reipolska. Kyiv, 232 p. [in Ukrainian].

9. Cherednychenko, D. Do 20-richchia pryiniattia Zakonu Ukrainy “Pro Derzhavnyi Himn Ukrainy” [To the 20th Anniversary of the Adoption of the Law of Ukraine “On the National Anthem of Ukraine”]. Available at: <https://tsdavo.gov.ua/novyny/do-20-richchya-priynyattya-zakonu-ukrayiny-pro-derzhavnyj-gimn-ukrayiny/> [in Ukrainian].

10. Shche ne vmerla Ukraina. Natsionalnyi Himn (Slaven) Ukrainy [Ukraine Is not Dead Yet. National Anthem (Slaven) of Ukraine]. Available at: <https://www.pisni.org.ua/songs/24717.html> [in Ukrainian].

11. Elgenius, G. (2011). Symbols of Nations and Nationalism: Celebrating Nationhood. Palgrave Macmillan UK. pp. 187–188. [in English].

Стаття надійшла до редакції 05.03.2025

“І я дійшов переконання: треба опанувати одну справу, одну ділянку життя – і знати її досконало. Тоді станеш справді кимось помітним у ній”.

*Петро Яцик
президент “Ліги українських меценатів”
підприємець і філантроп*

“Чим більше людина вчиться, тим більш пристойною вона стає. Адже в процесі навчання вона відкриває безмежність власного невігластва”.

*Арістотель
давньогрецький науковець-енциклопедист, філософ*

